

die armade. **D**at seft  
dat den mēſche vœr za  
geluſe ſindē beluēdt  
dat is als dē mēſchen  
herte darbrant is mit  
tē vœr der goetlicke  
mynē. en mitter ga  
nē dē heilige gēſtes  
Want dan verſuimt  
al ongelicheit in dē mē  
ſche en maectē pure  
en reine. **E**n ſœ wœ  
alle wege mē vœrre  
bernt die leuet alle  
wege ſonder ſindē.  
Want mynē harte en  
mach niet myt male  
andere ſtame. **E**n dær  
van ſy enē mēſche myt  
ſœ moet ſy al dat late  
dat ſindē is. **N**u wil  
ic dy ſegge vanden  
vijfte gebade.

**Hier na volget dat  
vijfte gebot.**

**Die meſter ſprekt**

**W**et dat god  
ſprack toe dē  
vijffte male

**D**n en ſalt nyemant  
dœn. **H**ier mede en  
niet allene vblādelych  
amlich te dœ. mer oec  
myt wœrde en myt  
werken en wœrmen  
myt harte en myt mē  
en myt tœrn den mach  
**E**n aldus heft dit ge  
bot oec dwe ſynē. **D**e  
verſte datmē nyemant  
lychamlich dœ en ſal  
en dat mach geſaene  
in vœr wyſe. **I**c dē  
verſte ſœ madymē mit  
ten rechte aende gerdē  
te enē ſuldige mēſche  
dœ. en dat en is niet  
dær ſindē. mer het  
is te lāc alſmē dat  
duet om gerdē  
wil. en om niet ander  
**I**c den andere male  
madymē in lyſte niet  
enē mēſche dœ. off  
hy my dœ woldē in  
enē waldē. en ic om  
my leue te beſterme  
enē mœr. **D**ne dœ

die mij dāē woldē. dat  
en wazē mij gēne dāt  
sindē. **N**och ic dāt  
onfluēne en dāt niet  
en dāt. mer dat ick  
att woldē dāt mit  
vārsatte bedēhtelike  
dāt weer dāt sindē.

**N**och ic mij dāt  
sijne ontvāre als  
dāt ic hem niet en  
dāt. dat weer ic dāt  
schuldich te dāne.

**D**er mocht ic dāt  
gēn dāt sāt mocht  
ic hem sonder dāt sāt  
dāt om mij lēnē  
te bēsarne. **E**n woldē  
dāt yemāt mij guet  
nēmē en ic een werlt  
lick mēsthe weer. dāt  
om en soldich yemāt  
dān. tēn ware dat  
hij mij dāt wat ne  
mē woldē. **V**an wes  
te dāt ic stēne  
māst. om dat guet  
te bēsarne mochte  
ic enē mēsthe wael  
dāt. als vēr als

dat guet mit recht  
mij wazē. **D**ā den dāt  
male. woldē een mēsthe  
gēdāt onvārsens. **A**ls  
aldus off ick enē dāt  
lūdē en die klepel aff  
viele vāndē luyē en  
enē mēsthe dāt dat  
en weer gēne sindē  
als mij leet weer. en  
ic een alsulke werlt  
dāt mit gēwānlidē  
sēdē. **M**er dāt een mē  
sthe een onorberliche  
werlt. **A**ls dāt mē stāt  
ouer enē wedē dāt die  
lūdē gēwānlidē sijn hēne  
te gāne. **W**ordē dāt  
een mēsthe gēstāt dat  
hij dāt om stēne māst  
dat is dāt sindē. **E**nde  
off mē dāt enē stēne wōrp  
vān enē dāt dāt die lūdē  
gēwānlidē sijn hēne te  
gāen opter stratē arger  
dāt yemāt wat stād  
hēs dat is dāt sindē et  
en wēre dāt te vōre  
riepē en die lūdē wān  
dāt. **D**ā den vierdē male

datme ene mēſche van  
hate en van mēde off  
van willen off vā carne  
off om gnedes wille dat  
is alle wege datſinde

**M**er als een mēſche  
den ander dat in ene  
rechtē ſtrijde dat en is  
geen dat ſinde. Alse  
hoſtine beſarmet.

**I**t ſike datet geſaet  
der gerechticheit te hel  
pen. **D**ie ander ſyne  
des gebaeds is datme  
niemāt en ſal doden  
myt allene mytter  
hant. mer dat myt  
hulpe en myt rad. en  
daer tegen done. **T**en  
terſten al die done die  
gebied yemāt te dōdē  
off yemant biddet te  
done. **T**en ander male  
ſe wie datet yemant  
zaedt. deſe twee ſyne  
datſinde. **T**en vele  
dan datet. vōer geſte  
nente wiſſen een der  
te weer. **T**ax d' d' d'

male al die datſlage  
modjē kere ſonder  
onē ſtade die den dat  
ſinde als ſy des niet  
en kere. en ſy dat wil  
le vmodjē ſonder onē  
grote ſtade des hēdē  
en des gnedes. **E**n ar  
des gelijes. **A**s een  
mēſche mach hinderē  
des ander ſtade off  
ſyn ardyſte. dat is hy  
ſchuldich te done mach  
hijt den ſonder hy  
der en ſtade lyues en  
gneds en erē. en dat  
is datſinde. offet een  
graxer quaet is endē  
een graxer ſtade weer.  
**D**ie d' d' ſyne d' ge  
baeds is datme me  
māt geſtelide doden  
en ſal. en dat doden  
geſaet in vier wyſe  
**T**ax den werſte alsme  
ene mēſche haeret.  
inden herte en beijde  
Vande ſedje d' d' d'  
hānes. **D**ie ſinen

brueder hater die is ma  
 schadich. waer. oec die  
 niet en hater is. dat is dat  
 ter hem leet is dat ene  
 ander wael gaet dat  
 is nien dit gebor oec  
**D**och salte wene als een  
 mensche des andere bes  
 het haet dat en is ge  
 ne dartsinde. **A**ls een  
 me oec een dindz wre  
 ket en dat niet van  
 terne. mer van ge  
 rechticheit wille. op  
 dat hem die mensche  
 daer na daer wer hne  
 de. off dat syn houet  
 die daer van gedruet  
 word dat en is geen  
 dartsinde. **O**ff me oec  
 ene mensche drucke  
 avold. en hij dat him  
 dert mocht. en liet  
 hij dat onder ver  
 sprakenre wille  
 dat en weer geene  
 sinde off hys niet  
 en dede. nu wil ic di  
 noch meer onder sa  
 des segge. Du salte

weten off du hat en  
 niet in di heneb en  
 der gelijcke in valle  
 en du in seldye gedach  
 ten ene mensche ver  
 gunes syns geluckes  
 dat en is gene dartsinde  
**E**n bliuet die gedachte  
 lange in di en is di  
 dat leet soe en ist gene  
 dartsinde. **B**egeerstu  
 oec dattet ene mensche  
 qualick ginge. en du  
 woldes doch naec wat  
 daer toe done dattet he  
 gesaet. mer mochtstu  
 dat kere du dedst. en  
 nochtant soe weert dy  
 lieff dattet gesaet dat  
 en is oec gene dartsinde  
**E**n begerde du dat  
 hem leet gesaet son  
 der dijn toe dan en vol  
 des dat niet kere als  
 du dat wale vmochte  
 mer merndstu gerech  
 ticheit daer in. soe en  
 isset gene dartsinde  
**M**er merndstu daer an

der niet in dan dat  
dyn nijdicheit en dy  
haet daer in vermits  
worde dat is dat sünd

**D**u salt ac weke ofte  
enē mēsche leet is des  
ander gelucke dat die  
get ac op den verstaenē  
syn op dat sünd

**M**er is hem leet syne  
geesteliche vartganc  
tot gade en hy en  
des vergan dat is ge  
sundicht med heiligen  
grest. **D**ie ander sin  
is dat die mēsche niet  
en sal doen geesteliche  
vermaninge. en enē  
guet wille niet en sal  
latē verderne. en een  
guet werck vsterne

**W**ant die geesteliche  
gebarre die god med  
mēsche wort die is  
edeler dan alle licham  
liche gebarre. **D**ier  
om wāneer hem die  
mēsche vander greste  
licher gebarre eens  
gueten vermanen  
en wille mit vsmact  
heit hem daer aff he

**M**er ist dat is des sünd  
ist dat hy en licheliche  
daer vander en daer  
ta niet gebond en is  
sā en ist gene dat s  
de **D**ie derde sūne des  
gebades is dat die mē  
sche mit quade bedde  
noch mit adster spra  
ke niet en sal doe  
sūne enē mēsche dat  
salen aldy verstaen  
**W**āneer du enē mē  
sche een oersake bist  
wetende en wille  
ta den sünd. sād  
tu dat sünd. **H**er  
mēdy gearget med  
dinge die niet dat  
sünd en syne. sād  
ist niet dat sünd. **W**  
wale dattu on ta dat  
selue een oersake  
bist dat sy aen dy  
gearget werde  
**H**er duestu dat sū  
vare hem. en tued  
es sy oed myt oer  
saken tot dat sūnd  
**A**l weert dy noch

leer dat hij dat oec dede  
nietstant of te beame-  
ten dattu oec dat sijn  
duest onder ~~ander~~  
arsake wille. **D**u wil  
it dy oec onder sijn  
van adhar sprake.

**D**u salt wete eer dat  
adhar sprake een dat  
sijn is. **S**e hore  
daer toe drie dinge  
dat eerste is dat het  
niet wiet en is  
dat die ene vande  
andere segget. ende  
off hem daer aen sijn  
welt. en hij dat noch  
tant vaerwaer secht  
dat ander is dat  
hij bezachtelich qua-  
et van hem secht.  
dat derde is dat hij  
daer mede meyndet  
hem te staen in sijn  
guede. en aen sijn  
lydame. off aen sijn  
eizen. **A**ls dese drie  
malcanden sijn. so  
ist dat sijn. **D**och  
salu wete alsof een  
mensche vande andere

secht dat waer is. **D**och  
tant duet hijt van hat  
en op dat sijn guede ge-  
rucht der mede vernim-  
ret werde en hem sta-  
lich is. dat welc ic dat  
tet dat sijn is. **O**er  
soe segge ic dy die gone  
die adhar sprake ge-  
me hore dat hem die  
suaertliche besundige  
**W**ant **S**ijn bermar-  
du secht. **A**dhar sprake  
te done op adhar sprake  
te hore. **a**velc dattet  
quaedste is vande twee  
dat en is nymiet lich  
telic te segge. **D**och  
salu et aldus vstane  
**V**aneer dy die adhar-  
sprake niet leet en is  
en dattu se hore van haren  
wege. en du ene arsa-  
ke bist der adhar sprake  
willens mit dine  
hore dat is dat sijn  
**G**eeftu dine wille niet  
daer toe en haerster al-  
lene van eerlicheit.  
om dattu de mensche niet  
vsmacen en woldes mit

den du die achter sprake  
holdes. so en ist dy ghe  
datsunde. **D**ie vierde sin  
is dat die mensche niet  
met en sal zode niet ont  
trecke der nat dinsten  
des lichaems. **W**ant nu  
arme hongerige lude  
syn. den isme verbonde  
te helpen te come in de  
re nardinst. **W**ant  
**Ende Ambrosius sprict**  
**S**pyse den die van hon  
ger steruet. **W**ant spy  
ses du hem niet alstu  
et wael henes. so he  
uet du ongedat. **E**n  
dat saltu aldy vstaene  
**A**lstu sieste die werste  
nardinst aen ene me  
sche in honger off in  
dedinge. off in herber  
gen off der gelycke  
**H**enestu dan also vole  
dattu hem helpe moget  
dat daer van niet en v  
derues. so bistu hem  
schuldich te helpe. ende  
en dnestu des niet so  
dnestu datsunde. **E**n  
nestu dat niet aelmyse

en ander hulpe dme  
sche die in bloet nat  
dinsten des lichaems sy  
daer mede en dnestu  
gene datsunde. **W**ant  
zodj meynd ic wale  
daer toe. offstu aen ene  
mensche merkes dat hy  
in grote lyde off in tate  
heide valt. en du he  
niet en helpe alstu  
dat wael den mochtet  
wale wale dat hy daer  
aen niet en steruet.  
so icke ic waer datt  
merkes waerhede  
dattu schuldich bist by  
datsunde hem te helpe  
off du et henes boue  
dines selues nardinst  
hier inder tijt. **E**nde  
ic segge dy so wie  
barmheradichheit tate  
hier inder tijt. **D**en  
wille dat god in tijt en  
in ewichheit barmher  
adichheit tate. **D**aer om  
en saltu niet segge off  
du dat schuldich bist  
du salt den arme be  
hulpeliche wese. ende  
oneer one ontfenne

en dy ver alle dinge  
huet datu hem niet  
hart toe en sprekes.  
en on niet onuyssse  
lic aen en ropes. dat  
ic seg dy dat he god  
des selue aenmeent  
datme aen doet. **Dar**  
**om** selst selue **Sae**  
war gy ene va my  
ne alre uyssse gedaē  
hebt in myne nanne  
dat heb dy my gedaē  
**En** daer om wantme  
god dat selue doet sae  
sultu dy vlytge. ende  
dijn gesyne daer toe  
hilden. dat sy alle ar  
me mēschen gnethe  
toe spreke. en on niet  
en bedromē.

**W**ant **Die ion**  
**alle dese ger**  
werlt vol haets ende  
vol mids is. sae wost  
ic geerne om dat on  
se here gesprake he  
uet. **Men** sal de vyat  
heff hebn. en hem  
guet den die ons ha  
ten. bin ic dat sculdich

off wa sal ic dat verstaē  
**D**ie **meyster**  
**Thomas** secht dat  
me sculdich is by dat  
sunde in gemeyne wy  
sen den vyant lieff te  
hebn. **Alse** datme inder  
gemeyne wyse **dat**  
**alle gelouinge mēsche**  
**bide** sae me got heff  
heft. datme aet sae in  
eene gemeyne wyse  
den enkerste mēsche  
lieff heb. **Mer** sinder  
linge liefde te hebn en  
is me niet sculdich dan  
sae wle. dat sal inder me  
schen herte staen. sege  
hy sine vyand inder  
lester naet des leuens  
van hunger off vādyst  
off des gelydens naet  
hedde dat hy om dan  
wold helpe of hy moch  
te. dese liefde is hi scul  
dich in sinder linge  
wyse te hebn tot hem  
en niet meer. **Dat** secht  
aet eyn ander leere  
**Datme** aet inder ge  
meyne wyse sculdich is

verwende hie tekenen he  
te tone. Also als mē in  
gemeyne wyse var-  
alle gelouige mēsthe  
bidt. dan en sal mē dē  
viant niet versmiden  
off als mē yets wat or-  
de niert tottē gemeynē  
orber. so en sal mē se  
et niet wtsunderen  
mer in sunder linge  
wissen en is mē niet sal-  
dich geen sunder linge  
liefde te tone. Ten wē  
dan die lesē nardneft  
als **Salmon** secht. Ist  
dat dñe viant hongert  
so spysē hem. dēst hē  
so drincke hem. dat  
meynde hij mider lester  
nardneft en anders  
niet **Die ionger**

**D**o sech my oec  
off my een ver-  
tornt en my scade duet  
bin ic dñe schuldich te vge  
wē als he my bidt en  
hy em tegē my bekent  
**En die meester**  
leere secht. Als  
mē dy budet dattu afla-

tes van dñe tarne.  
so bistu schuldich arma-  
delich dñe tarne aff  
te late ~~te~~ tegen hem  
en dñe haere al en le-  
de hy dy ~~da~~ nimmer mē  
**Want** onse hē secht. also  
duet oec v mñ hemelhe  
vader. Ist dat gy mer  
en laet wt ~~wat~~ luwen  
herē gaen. dat ghyte  
uue enē mēsthe hebt  
**Ist** dat hi dy bidt dattu  
hem vergenes. en dñe  
tae bereyt is dñe scade  
te herē en af te dñe  
bistu schuldich dattu  
on opnemet en dy  
myt hem vshrenes  
**Mer** den stade dē hi  
dy gedaen heeft den  
en bistu niet ~~niet~~ schul-  
dich hem. quijt te laten  
al bidt hy dy dñe om  
du moget hem nodigh  
mitte redhtē berdmere  
ouder gerechtigheit  
wille. mer niet wt  
wrake off om haere  
wille. **Want** in dñe  
wijse bistu schuldich

hem te vgenē als he  
di luddet **Die ionger**

**B**yn ic ar stuldich  
mine vrande  
te te spreke. off mach  
ic sonder tæ spreken  
v. in hem wesen sonder  
darside **Die meester**

**W**imeer dy dyn  
v. mit bijn de  
genach te dme var dy  
ne stadt. off als hi en  
bekent. off als he dy  
niet gstaedt en heuet  
sa bistu stuldich hem  
te te spreke. **Wille** hy  
des niet dan. sa en  
bistu niet gebonden  
tot hem als sommige  
segge. mer my dird  
dat sekerste. datme  
hem neen en sa niet  
en sal weder seggen  
noch gemeynne gruet  
datme alre male dede  
mer als mens ny enat  
ander en dede. **me**  
bekende. sa en is mens  
niet stuldich te dme  
**Weert** der dntmen

anxt hed dat die me  
sche des te mædiger wor  
de. en te harder ende ho  
nerdiger. in sine syne  
offme myt hem sprake  
dan dat hy in ddinghe  
geheert werde. sa mach  
dan een mesthe hene  
gaen sonder tæ sprake  
om des wille op dat hi  
sine onermact niet  
en vmeerre. en op dat  
hy vande singe in he  
selue werde geslage  
en hem bekende. **W**  
wil ic dy ene gemeynne  
regel segge vande lute  
en nijd. **Weet** als du  
welkes daer om dat  
dme tæ me genach ge  
sae. en dat die wreake  
swaer is. als dattu de  
mesthe grote stadt he  
nes gealen dat draget  
op dat funde. **En** en  
meyndstu in dynre vra  
ken anders niet dat ge  
redichheit. en ar op  
dattet niet meer en

gestyne off ander bette  
ringe alre aff come  
sae enist geme datsunde

**M**er ist dat dattu end  
mesthe benijdes om dat  
tet hem wael gaet inder  
tyt off tegen god. ende  
dy dat daer om leet is  
om dattu anet heues  
dattu des te myn geacht  
salt werde dat drager  
op datsunde als du dat  
bedachtelike en willes  
benides. Also dattu dat  
geerne heerde off du  
dat vmothtes. dat dre  
get al op datsunde. mer  
is dy sijn gelucke daer  
om leet dattu anet he  
ues datter dy en dine  
vriende off andere gne  
den mesthe stude moch  
te dat mach wale son  
der datsunde staene  
**Als Sinte Gregorius** sedyt  
Mer ist dy daer om leet  
want dy duncket dat  
hy des geluckes niet  
werdich en is. dat is  
ene zagehese sunde.

**D**ant een mensche  
sal dat gadebenele ende  
en sal des selue niet or  
delen **Die winger**

**W**antu my varar  
gesacht heues  
van aelmisse te gene  
daer van wost ic geerne  
wanneer dat ic sijn  
dich weer die alre mees  
te te gene. En dat wost  
ic geerne wattu heues  
die leste naetdurste  
daer du my van gesacht  
heues. **Die meester**

**D**er op wil ic di  
antworde. wer  
dattu toe d'ier sijn male  
schuldich bist aelmisse  
te gene. dien die dy  
leze an wijsse. en die  
geafftu se myn redte  
en niet van genade  
En alle bedelar aet  
die dy wijsse en leze  
den bistu schuldich var  
andem mesthe te helpe  
daer on noyt weer  
of du dat vmothtes  
Mer op sedyt **Sinte**  
**panwels**. Ist dat wy

saven geesteliche dingē  
 sē ist behaerliche dattu  
 vryeliche dingē man  
 Ist dattu niet en mach  
 genē alre male dīne ael  
 myssen. **S**ae secht sūe  
Thomas. du salt den  
 alre heffte guede vrie  
 den meer guede gū  
 ne en wonsche. dan  
 dīne gebarene vrie  
 den. **D**och saltu lieue  
 er begeerlicher aen  
 sien dīne gebarene  
 vriende off sy der ael  
 mysse nāt dūrfich  
 sine. **T**en weer dan  
 dat die guede lude.  
 der aelmyssē nāt  
 dūrfiger. weer dāt  
 dīne vriende. mer  
 sijn sijn geliker. nāt  
 sē meynde somighe  
 me sal guede luden  
 eer helpe. **M**er **S**ūe  
thomas meynit als my  
 dūmt. men soldē den  
 gebarene vriende meer  
 helpe. en eer dan gū  
 den lude. **D**u salt ock

ene gelonge. **E**n ensthe  
 eer helpe dan ene onge  
 longe. **E**n ene gevan  
 genē armē dan enen  
 vrye. **E**n eer ene gū  
 den dan ene quade. al  
 weer sy dy geliche ge  
 bare. **E**n eer ene die  
 in lyde is off in siecheit  
 dan die des niet en he  
 net en gesont is. **E**n  
 eer ene alre dan ene  
 tonge. **E**n der aelge  
 barene lude die vāt armo  
 den bidde. dan ene die  
 van vriende alle wege  
 arm is geweest. en hē  
 niet sē sē en stamet  
 te bidde als die edele lude  
 dan. **E**n eer dīne armē  
 vriende dan ander vren  
 den lude. **E**n eer die niet  
 arbeide en kūne noch en  
 vīnoge dan ene die dāt  
 van traedheid laet.  
**H**ier by merstu wale  
 wien du die aelmyssē  
 alre meeste deile saltē  
**N**u wil ick dy oec segge  
 vander lester nāt dūft  
 wat ic daer mede meyne

Daer mede meyne icht  
wāneer die mēsche siet  
des andrē naer dat hi  
van honger steruē wil  
off van dorst vnrise  
wille dat heit die leste  
naerdurft die totter  
daer draget. Mer icht  
seg di dat die mēsche  
niet als lange machē  
en sal tot dat hi van  
honger steruē wil. Wāt  
syn natuer mocht dan  
te sere geuend syn dat  
hem dan die aelmisse  
niet en hulpe. Daer  
om alstu merkes aende  
mēsche die leste naer  
durft. So bistu sul  
dich hem di aelmisse  
te geue. En alsoe die  
ierste rede te vstane

**D**ie ionger  
sedt my dat v. m.  
der edle weerdigher  
dogenchlicher armoē  
diger moder gaedes  
wa sy aer hielt in dese  
gebad. **Die meester**

**D**u salt weē dat  
die edle maget  
maria mye mēsche en

begeerd te doe. Want  
weet mocht sy die gene  
die aer kint armste mit  
enē wordē geat hebn  
en aer bedromet sy en  
heddes niet gedaen.  
Ja weē sy daer na comē  
in aer huse sy hed se  
guetliche gegruet. Och  
aer mylde herte was se  
veer van alle harte en  
myde dat sy altes be  
reyt hed geueest. De  
daet te hēde omder ge  
re wille die aer kint  
armste. Want sy enē  
rechtē talkeu tot gade  
had gedaen. Daer om  
sedt **Sint (heomin)**  
van aerre heftidier  
sueter wandringhe  
Der en sach nyemant  
toerindē nyemāt en  
haerde aer vluckē noch  
steldē. Al aer waerde ma  
ren sē vol genade. alsoe  
dat mē in aerre tonge  
god merke en belienē  
mochtē. Merke merke  
hulpeleuch dat sy allen  
mēsche was. Dat si in  
aerre greater armoē

die sy inde stalle hadde  
 niet ar selue en behie  
 le. dat golt dat ar-  
 die heilige drie coninge  
 brachten mer sy dylden  
 den arme lude also se  
 dat sy ouer ses weke  
 niet also vole en had  
 dat sy een lemke mocht  
 te geoffert heben. mer  
 sy masten die arme tot  
 verdruue van arnaden  
 brengen tot ene offer  
 Och wa veer was al  
 beelde en hinderliche  
 ward van ore heilige  
 herte. Want sy was  
 ene moeder alre goetlic  
 heit en barmhertich  
 dat niemant en is ghe-  
 weest den sy ar barm-  
 herticheit geweygert  
 hemet. Onse bernart  
 secht van aer maria  
 is alre mact al gewor-  
 den. Sy heft wijsse  
 en onwijsse ar genade  
 getant. Sy doet de  
 stat arre barmhertich  
 alre mact op. dat die

gevangene daer tot ne-  
 me vlesinge. En die  
 sieke gesonthet. En  
 den bedruefde troestinge  
 En den shidere bekeren  
 ge. En den geerdijge  
 genade. En den enge-  
 len vromde. En der ge-  
 heeche heiliger drievol  
 dichheit glorie. Den some  
 inder gotheit sine mes-  
 heit. Also dat niemant  
 en is die hemel berge  
 tan daer die heitste ar-  
 re genade. Nu wille  
 ic di segge van de ande-  
 der wtuer ene vriende  
 guede. Die in ore heden  
 also sadtmaedich sine  
 dat sy om gene wreake  
 niemant en begeret te  
 doden. myt wille noch  
 myt wille noch myt wille  
 ken. mer sy geandien  
 dat xps gesprake heft  
 Syt volcomen als v he-  
 melsthe vnder volcomen  
 is. Die syn some laetet  
 schijn op die quade  
 en op die quade. Ende  
 alsoe late sy ar guede

tierenheit schijne an  
die quaden en ouer die  
guede. ouer ar. vryn  
de en ouer ar. vrande.  
**M**en leest dat **Santa**  
**Anaelm**g ene ionghe  
hadde die liet bapa. en  
die ionge vruechden  
sine meester **Anaelm**  
vander volcomenheit  
en wa hij daer toe qua  
me. Die meester ant  
wordt hem en sprach  
**T**wee dinge bringe  
ons tot volcomenheit  
dat eerste is als ons  
onrecht off scande ge  
schijnt dat wy dat  
niet te svaer en wone  
dat andere is die din  
gen die ons vorderen  
tot genade dat wy  
die niet vsuneliche  
en late hene gaene.  
Die ionge vruechden dert  
en sprach. **S**ech my wat  
bin ic den schuldich die  
my schilt en leet ende  
onrecht doet. **E**nde  
wat bin ic de schuldich  
die my laefft en hem

guetlich te my bindt  
**D**a antwoorde he sine  
meester en sprach dat  
wil ic dy bewijse. **M**er  
off een keiser were  
die in lamperde wolde  
en liet rape. **W**eer  
yemat die den selue  
reth na hem in lampe  
den wolde gaen. **H**ye  
wolde hem nemē tot  
ene sone. en make  
hem tot ene erue sijn  
rijckes. **E**n werstu  
nu een werelich mē  
sche en woldest gaene  
een kint en een erue  
des keisers wese. **S**ech  
my weerstu dien mē  
schuldich te dancke die  
dy te den rechte wege  
wijde in lamperden  
te gaen den die keiser  
gerue were. **O**ff wer  
stu den meer schuldich  
te dancke die dy wijde  
ene onrechtē wech de  
die keiser niet gaen  
te en were. en dy dert  
erne mīner en wone

74  
Daer si die ionger. Ick  
weer den vole meer-  
saldich diemij wijsde  
den rechte wed. **Wijst**  
an die keyser. genaren  
was. **Daer** antworde  
hem die meester ende  
sprack hier by merke  
attu den meer schul-  
dich bist te dandeg  
die di hede aenden  
en di versmaedt en  
verwaert want he  
wijst di opre rechten  
wed. an die edel key-  
ser ilms epus altes  
gewandte heuet.  
en heuet gerope wie  
dat myt hem dat  
erue des ewige leue  
besitte wille dat die  
daer den wed. des ly-  
dens maet in gaene  
her die di prijsset  
en he na gewante  
deser werlt dy guet  
liden buidet die wijst  
dy den onrecht wed.  
et die edel keyser ilms  
epus nye wonderen

en wold in deser tijt  
en wijset dyattu des  
ewige leuens berouet  
werdes. **Daer** om bistu  
vole meer saldich die  
te dandeg die di schilt  
an die di lanet. **En**  
off du dat verduldich  
nemes so heuestu der  
brudre daer van. die  
rester is dat dyn loen  
daer van gemeert  
wort. **Die** ander is.  
dat di daer van die  
tacomede pijn vuy-  
ret wort. **Die** derde  
is dat di die wapene  
xpi aengedaen werde  
en du sine schilt en si-  
teyken drages dat  
dat liden is. **Daer** seide  
die ionger. **Ick** en wege  
niet dat alsoe vole ge-  
nade in desen weghen  
was. **Her** sedh mi he-  
re meester wa sal ic  
dat liden drage. dat  
die eer gades daer in  
vmeert werd. **Daer**  
seide Gute Anclung.

Dat wil ic dy seggen.  
Du en salt niet **lyden**  
seggen. Ic hebbe dir nu  
recht ic heb des wale  
verdient. mer du salt  
got lane dat hy dy  
geeft den schilt syns  
gemynde sachs te dra  
gen des du nye weer  
dich en wordes te dra  
gen. **E**n ist dat ye  
mat lauer dat saltu  
gode opdrage. en bidde  
hem dat hy van dy we  
re alle menschedich loff  
en tythidke ere. **D**it  
leerde **S**int **Anselm**  
sine jonger. **D**ese  
leer sal dy oec een ex  
empel wesen. **W**ant  
dit is die wedh alder go  
emre die got sunder  
linge tot hem gerope  
henet. **W**ant die  
selue gedendie dat  
**xpus** gesprake henet  
**h**eeft lieff v vyand  
en doet den guet  
die v haet. **H**ij heytet  
oec die ander kenebar

bieden alsme aen die  
ene geslage henet.  
**E**n wie hem de man  
neme wolde den solden  
hy den roek daer toe  
geue. **H**ij gaff hy  
desen wedh als ene  
alre sekerste wedh.  
**W**ant hier in werdt  
alle gaeds vyende  
bevaert. **W**ant niet  
dat diemische niet  
volcome en wort  
die ene onvolcome  
ne mensche niet by hy  
lyde en medye ende  
sueticlyk by hem wand  
len. als hy hem oerfa  
ken grijft tot tuerne  
gen vint vole mensche  
die hem selue oerfa  
gelate mensche holde  
met alsme hem stude  
en ongelijck aen doet  
soe werdt sy te hant  
beweget tot tuerne  
en sprake starpe wa  
de. en in dese harden  
werdt tome sy dat sy  
steyme herte hebbe

En den leue Jhū xpi  
 veer sine. Daer omē  
 sedyt Sūte Gregorius  
 wa die mēsthe in sine  
 gemade vā borge is  
 dat tēnt hem als he  
 onghelyck geschiet.  
 Hy sedyt vart. volm  
 we off gothidze mē  
 in dy is. sē merket  
 aen by. wāne di lijde  
 en onghelyck tē comt  
 van lūtē en vā byde  
 zattu nergent en kra  
 nt op dy selue gebly  
 uē off gevlie. W  
 ues du dan in dīe  
 grond te vrede en  
 ongestart. alsē  
 zattu wtlovedich grē  
 ongebeet en tones  
 sē en ister geen cloy  
 wel aen dū en leues  
 got lieff. Dit seit  
Sūte Gregorius. Ende  
 is alsē te verstante  
 off dy yemant myt  
 smeliche onweerdī  
 gen wonde aencomt  
 wādanich zattet sy  
 daer dīn natuer vā

gedruet wort. ende  
 dīn inwendige gemade  
Mer ist zattu wtlovedich  
 myt geberre noch mit  
 wonde gemē ongestad  
 heit noch taer n en to  
 nest. Sich dat is eene  
 trike zattu een smder  
 linge kint Jhū xpi list  
 die in sē groter versma  
 ethet sē suete wānde  
 linge hadde. Dit is dat  
 teylke en die schilt der  
 wuertcarre vruend  
 gades. Want die ewi  
 ge god siet aen bonē  
 al dīnch een siele vol  
 guede in enē lichame  
 vol lydens. Wen lesen  
 dat een ionger Sūte  
dyonysius die herte  
thymotheus. en die sel  
 ne nam ac alsē sēre  
 tē in alle gothidzen  
 leue von alē andrē  
 iongerē. dat an and  
 rē dat veruondren  
 en vraechd' oze mēst  
 ter wat die sake wā  
Daer antvordt hy en spē

hy weer een goethynde  
mēſche. **S**ich wat ecke  
wont was dat. **S**ich  
hy was alse goethynde  
dat hy al hyden en ver  
ſmaetheit welvendiſch  
en inwendich ontfint  
als een ſind linge ga  
ne en derynact van ga  
de. **A**lse dan ar die he  
ne vrinde gades. **E**n  
en wreke niets niet  
ſy en vordelen ar me  
nant. **E**n keere alle  
dint te den beſten.  
**D**aer om ſecht **S**are  
ber-nart. woltu beke  
me ene redye guede  
mēſche ſa beke  
hem daer by dat hy al  
dint totte beſte keert  
en verguede al dint  
en hy en vſwaert ge  
dint. mer hy onſul  
didyt een vſchide dint  
na ſyne macht. **S**ich  
deſe hene vrinde gade  
ſijn gewoenliche en ge  
meynliche in groten  
hyde en dende. en dat

Duer got van ſinder  
linger liefde en mi  
ne. **W**ant wiſt got  
ene mēſche opte eer  
rijck die al dat hyden  
mocht. dat alle mēſche  
hyde mochte hy geuet  
hem al te hyde op dat  
ſine weer-dicheit de  
te groter worde i ewe  
heit en in ewiger ſe  
licheit. **W**ant wie  
hoge opgetage wille  
werde van eertrijck  
die maer ierſt hoge  
opgetagen werde an  
den c-nar des hyden  
**W**ie dat diepe vſont  
ken wil weſe inden  
affgront der gotheit  
die maer ar diep ver  
ſonke werde in dat  
grondloze meer der  
bitterheit. **E**n dat duet  
god van puerre myne  
en die die hy ſinder  
linge tot hem gewo  
pen heuet. **S**ich dat  
beſte teyke dat die  
mēſche mēſche mach  
heben is dat. dat he

god minnerme troest  
 noch tytloortinghe en  
 redt genadichke en la  
 et werd. **D**ese men  
 schen syn in waerre  
 geduldicheit. sy en  
 wreke. noch en adre  
 sprekē noch en ver  
 ordelen nye mat. sy  
 beuelent al d'ouer  
 sterijder en en sue  
 ken des oers niet  
 niet in alle dinge  
 sy sprekē waerachte  
 licheit **pr. m.** **V**ader  
 vergift ons onse  
 stolt als wij vigenē  
 onsen schuldenare. **W**at  
 sy nemē al dinct i gade  
**D**aer om en mach nye  
 mat dese wordē alse  
 eygentlydz spreken  
 als sy. **W**a dat dat  
 waer is dat secht si  
 te **Augustinus** dat dat  
 wout vergift ons on  
 se stolt aldus te mer  
 ken is. **W**ant wi ons  
 bekēne alse schuldenars  
 als wij on vigenē onse  
 schuldenars die hē oer

tragen ons bekēne dat  
 heb ic dy gesedht tot  
 ene exempel **Die jon.**

**D**o heues **ger.**  
 my onder and  
 ren dinge gesedht dat  
 die guede volcomene  
 mēsthe mot seer der  
 gesimert werd. **N**u  
 syn doch vole gueder lu  
 de op eertijdz die doch  
 niet vole lydens en hebn  
 sulle die dan des meer  
 hebn **Die meester**

**I**c seg waer een  
 mēsthe en een ge  
 waer brint gades is  
 die hē alle wege in vier  
 maniere. **D**at ierste  
 hē is in d'werken  
**D**at ander is in d'wille  
**D**at derde in d'gēeste  
**D**at vierde in gade.  
**D**at ierste hē is dat  
 die mēsthe hē dat is  
 van wetwendige tēnal  
 alst god vhenget opte  
 mēsthe versmaetheit  
 of dat hy en geuet ar  
 made dat hy hongert  
 en dorst en ellende ende

der ghelyck hydt dat  
hydt hy al om gae  
wille. **E**n sulck hydt  
en wert een redt  
giet mēsthe mīner  
meer ledich hy en  
mōt dier verswat hy  
den. **W**ant word on  
al ore hydt af genomē  
sā word sy genomē  
vande wege des hemel  
rijcs. **H**ier om die mē  
sche hy wert of hy  
en wert niet hy mo  
te doch somige hyden  
hebn. **W**ant op ten  
wege gades māt mē  
altas verwert gae  
en god helpt dē mēsche  
en gēeft hem cracht  
**W**ant altas en mo  
cht nyemāt altas  
verwert gaene. **E**n  
die cracht vloet altas  
ouer mēsch hydt inder  
sielē. **E**n sā wē hydt  
ontbrict den ontbrict  
at die cracht gades  
**E**n sā wē aender  
cracht gades gebiet

die en mach altas niet  
verwert gaen. **E**n  
wē altas niet verwert  
en gaet die is wē  
wege gades. **H**ier on  
mōt gēd mēsthe  
altas hydt hebn. op  
dat sy altas cracht  
hebn verwert te gae  
in dē wege gades  
**T**ā den andrē male  
sā māt die mēsche  
lijdt hebn in dē wille  
en wat hem gebiet  
in dē werke dat māt  
he vūllē mīt dē wille  
**E**n het gesaet in dē  
wysē als hem die mē  
sche heert tot hem  
seluē. en in dē lichte  
des gelonē aensiet  
die mīne ons heere  
ihū xpi die hēduāt  
te hydt alsā groet māt  
teluē. **E**n dāer omē  
ontsprūnt tot gade  
ene wedermīne in dē  
mēsche. dat hy wt  
redhter mīne onse  
heere hē geerne dē

ne wode en vgelan  
 dat hi ve om hem ge  
 leet heuet. **E**n also  
 neemt hij dat alle  
 mit wille datme he  
 aene duet. en dat  
 wil hi al om xpus wil  
 weder lyde. **E**n daer  
 om begeert hi noch  
 meer te lyde en groter  
 dingē te lyde dan en  
 ge dingē die inder tijt  
**E**n van rechter gothic  
 ker minne so werpt  
 hi dat van hem dat  
 lust en traest en vrou  
 de in deser tijt gene  
 mach. **E**n gest hem  
 te derne alre tyche  
 ker genachte traest  
 en al dat vrond inder  
 tijt make mach op  
 dat hi xpm verswat  
 weder vergelē mach  
 sijns lydens. **T**en an  
 derde male dat lyde  
 dat die mēsthe hefft  
 dat is inder geest. **E**n  
 dat is als des mēsthe

geest omgegrupe wort  
 mitte godliche geeste.  
**S**o bedruct hi en  
 mitte bandē synre min  
 ne dat hi en te male  
 aenhangē more. **E**nde  
 die bant godlicher min  
 ne is hem also genach  
 hede. dat hem alle ander  
 dingē verdriete. **E**n  
 als hem niet ander bin  
 valt. dat die minne des  
 heilige geestes niet en  
 is dat is hem pijnlyck  
**E**n al dat hi siet off haert  
 dat niet godlick en is. dat  
 is hem lyde en swaerheit  
**E**n waer dat is dat sedt  
dauid. dat die geredynghe  
 niet bedruefft en wort  
 vande dingē die hem on  
 geluckich syn. **M**er eenre  
 sinnerre seelē syn bitter  
 al die dingē die niet  
 in got en syn maket  
 den geest bitter en hol  
 dat hem in gewaerre  
 puerheit. dat is so te  
 vstane. als gebreck ind

mesthe geest valt. se  
yt naet datet mit bit  
terheit ontfange we.  
te. en die bitterheit  
dringet wt die gebre  
kelicke in valle. en be  
huedt den geest in sy  
re puerheit. Mer als  
die geest is sonder al  
gebrekelicke in valle  
in ene pure aenschou  
wen gotlickes wesens  
se is hij in syne ge  
rechticheit daer hem  
god in gestape heft  
van nature. En daer  
hij wt toe gecome is da  
genade. se en wort  
hij niet bedromet mit  
hi is vheue bone alle  
dat den effnisse in bre  
gen mach. en is daer  
in gecome daer alle  
vriend en genediche  
in licht. Te de vierde  
male se lydt die me  
sche en dat hi is in  
gade. En dat gestiet  
dan als de geest van  
genade ontnome wort

alle ongelichheit end  
in ene gelichheit gesat  
wort. se is hi als wer  
kes gades ontfendic  
en in die ontfendich  
wertt god. en die geest  
lydt dat wert gade  
Du sech my vandy  
seste gebade.  
Hier na volget dat  
seste gebor die meist

**D**u salt wete  
dat got toe  
den seften  
male gebort en spit.  
En en salt gema on  
aenschheit den. noch di  
ene niet breke. End  
hier in heft god alle  
oncrysthe lust vade  
en aldus heft dit ge  
bor drie sijn. Als die  
leerres segge. Die  
werste is dat me niet  
lychamlidz en sal valle  
tegen dit gebor. Hier  
tegen misdaen vole me  
sche. Te den werste  
daen daer sijn van  
dis gebroeds wegen